

عکس نگاری مشارکتی

شما خواننده گرامی می‌توانید بر اساس عکس چاپ شده در این بخش و بر مبنای اطلاعات مندرج روی عکس، هر گونه توضیح، ترجمه و خاطره‌ای را برای ما ارسال کنید. ماه دیگر در همین روز و با همین شماره، این عکس مجدداً منتشر و مطالب رسالی شما به همراه آن چاپ خواهد شد. ایمیل: khanevadeh.shahrvand@gmail.com

استفاده از دستشویی و امکانات بهداشتی حق هر کودک است.

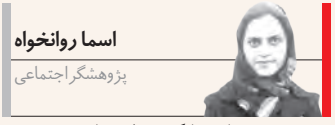
نگاه ویژه

حمایت از بزه‌دیدگان اجتماعی؛ ضرورتی فراموش شده

فکر تدوین قوانینی در جهت حمایت از بزه‌دیدگان واداشتن، به نحوی که قربانیان جرایم بتوانند زندگی طبیعی خود را تا حدود زیادی از سر گرفته و مورد حمایت گذار قرار گیرند. لزوم حمایت از آسیب‌دیدگان بزهکاری‌ها باعث شد، لایحه حمایت از بزه‌دیدگان در سال ۸۸ تدوین شود. این لایحه تا سال ۱۳۹۲ هم در دستور کار دولت قرار داشت اما در دولت جدید این لایحه به فراموشی سپرده شد. این که از اولویت خارج شد. این در حالی است که سالانه تعداد قابل توجهی از شهروندان از جرم و جنایت آسیب می‌بینند و هنوز سازو کار روشنی برای حمایت از این افراد در جامعه وجود ندارد. قرار بر این بود که در لایحه حمایت از بزه‌دیدگان، صندوق حمایت از بزه‌دیدگان تشکیل شود و پرداخت هزینه‌های درمان، بیکاری و خسارت معنوی، اعطای وام و پرداخت هزینه‌های مشاوره حقوقی بار وراثتی و... در نظر گرفته شود و بزه‌دیدگان بتوانند تسهیلاتی دریافت کنند.

در همین رابطه محمد زاهدی اصل، رئیس انجمن علمی رفاه اجتماعی ایران معتقد است: اگر قانونی در حمایت از بزه‌دیدگان اجتماعی داشته باشیم، بسیار از زنده خوب است اما معمولاً مشکل قانون نداریم و مشکل ما عدم اجرای قانون است. وظیفه قانونگذار این است که قانونی وضع کند تا از بزه‌دیدگان حمایت کند. زاهدی اصل با اشاره به مسئولان و همه مردم آموزش‌های لازم را ببینند و سواد اجتماعی پیدا کنند. اگرچه بزه‌دیدگان باید از حمایت برخوردار باشند، اما این امر به نفع جامعه است. جرم و جنایت می‌تواند به زندگی فردی و اجتماعی بازگرداند؟ وقتی چه راهی که همیشه به آن زندگی می‌کردی راه بیکاره از دست می‌دهی، مدت‌ها زمان می‌برد تا چهره تخریب‌شده جدید را قبول کنی و این ابتدای راه است زیرا که در مرحله دوم باید اجتماع هم تو را بپذیرد که معمولاً این اتفاق نمی‌افتد و فرد دچار انزوا و طرد می‌شود.

بنابر این زمانی که یک بزه‌تفاتی می‌افتد، می‌تواند افرادی را خود را دور گیر کند که حیات اجتماعی‌شان تا آخر عمر تحت تأثیر آن بزه قرار بگیرد. آسیب‌های اجتماعی می‌توانند روند زندگی سالم را برای برخی افراد متوقف کنند. اما جامعه و مسئولان در قبال این افراد چه مسئولیتی بر عهده دارند؟ حمایت از قربانیان بزهکاری باید به‌عنوان بخشی از ارزش‌های یک جامعه مورد توجه جدی از سوی مسئولان قرار گیرد، به نحوی که با تصویب قوانین کارآمد در این زمینه بتوان از حقوق بزه‌دیدگان دفاع کرد. بر اساس اعلامیه سازمان ملل متحد، باید نظرات و خواسته‌های بزه‌دیدگان در مراحل مناسب دادرسی یعنی در مرحله‌ای که منافع شخصی آنها در میان است، به‌درستی بیان شود و مورد توجه قرار گیرد. توجه به حقوق مدنی و معنوی افراد بزه‌دیدگان و نیز ضرورت حمایت از آنان که در برخی موارد به دلیل زبان‌های ساده و آمانه زندگی طبیعی و سالم محروم می‌شوند، متخصصان را به

اسما روانخواه
پژوهشگر اجتماعی

خوشونت‌های خانگی و اجتماعی و روند رو به افزایش آن اتفاق است که بر کسی پوشیده نیست. گاهی در خبرها به اتفاق ناخوشایندی برمی‌خوریم که تا مدت‌ها ذهنمان را درگیر می‌کند، مثلاً قتل یک زن توسط همسرش یا مقابل چشمان فرزند خردسالشان، نمی‌خواهیم ریشه‌های اجتماعی یا روانی یا فردی این پدیده را بررسی کنیم. مشکلات اقتصادی و اجتماعی یا ایجاد به‌شیشه یا درگیری‌های خانوادگی یا... همه اینها می‌تواند از عوامل وقوع این حوادث باشد.

آنچه مهم است، تغییر مسیر تفکر و زندگی آن کودک است که در یک لحظه شاهد اعمال شدیدترین نوع خشونت از سوی پدر نسبت به مادر است و این که این کودک در ذهنش چه می‌گذرد و چه چیزی را با خودش تا بزرگسالی حمل می‌کند و آیا مشاهده خشونت اینچنینی را در ابتدای نزدیک یا دور نسبت به فرد دیگری باز نمایی خواهد کرد یا خیر؟ برای این لحظاتی خودمان را بگذاریم به‌جای دختری که مورد تجاوز فردی یا گروهی قرار گرفته است، آیا در ذهن این دختر همه چیز به روال عادی برمی‌گردد یا ترس و وحشت و بی‌اعتمادی قرار است تمام عمر همراهش شود؟ این نوع دیگری، کسانی که قربانی خشونت‌هایی می‌شوند، چگونه می‌توانند به زندگی فردی و اجتماعی بازگردند؟ وقتی چه راهی که همیشه به آن زندگی می‌کردی راه بیکاره از دست می‌دهی، مدت‌ها زمان می‌برد تا چهره تخریب‌شده جدید را قبول کنی و این ابتدای راه است زیرا که در مرحله دوم باید اجتماع هم تو را بپذیرد که معمولاً این اتفاق نمی‌افتد و فرد دچار انزوا و طرد می‌شود.

بنابر این زمانی که یک بزه‌تفاتی می‌افتد، می‌تواند افرادی را خود را دور گیر کند که حیات اجتماعی‌شان تا آخر عمر تحت تأثیر آن بزه قرار بگیرد. آسیب‌های اجتماعی می‌توانند روند زندگی سالم را برای برخی افراد متوقف کنند. اما جامعه و مسئولان در قبال این افراد چه مسئولیتی بر عهده دارند؟ حمایت از قربانیان بزهکاری باید به‌عنوان بخشی از ارزش‌های یک جامعه مورد توجه جدی از سوی مسئولان قرار گیرد، به نحوی که با تصویب قوانین کارآمد در این زمینه بتوان از حقوق بزه‌دیدگان دفاع کرد. بر اساس اعلامیه سازمان ملل متحد، باید نظرات و خواسته‌های بزه‌دیدگان در مراحل مناسب دادرسی یعنی در مرحله‌ای که منافع شخصی آنها در میان است، به‌درستی بیان شود و مورد توجه قرار گیرد. توجه به حقوق مدنی و معنوی افراد بزه‌دیدگان و نیز ضرورت حمایت از آنان که در برخی موارد به دلیل زبان‌های ساده و آمانه زندگی طبیعی و سالم محروم می‌شوند، متخصصان را به

کودکان بدون تابعیت با پر دخت شهری به مدرسه می‌روند؟

وی ادامه داد: باتوجه به این که این کودکان پس از رسیدن به سن ۱۸ سال می‌توانند تابعیت ایرانی کسب کنند، برخی دستگاه‌ها پیشنهاد دادند با بهره‌گیری از قوانینی به غیر از قانون مدنی وارد فرآیند شومیم که این کودکان پیش از رسیدن به ۱۸ سالگی دارای هویت شوند. وی با تأکید بر این که برای این کار سیاست‌گذاری‌هایی انجام شده است، گفت: در حال حاضر به این نتیجه رسیدیم، بهترین راهکار قانونی برای این که این کودکان در اسرع وقت بتوانند از حقوق خود بهره‌مند شوند، صدور این کارت‌هاست و راهکارهای آن را نیز مشخص کردیم. معاون حقوقی رئیس جمهوری درباره فرزند نام‌دار از ازدواج‌های غیر قانونی میان زنان ایرانی و مردان خارجی اظهار کرد: این که آیا این کودکان نیز کارت هویت دریافت می‌کنند، در این نامه اجرایی این طرح مشخص خواهد شد؛ یعنی در آیین‌نامه مشخص می‌شود چه کسانی با چه شرایطی از چه حقوقی بهره‌مند می‌شوند.

امین زاده درباره راهکار فوری آموزش و پرورش برای آموزش این کودکان اظهار کرد: آموزش و پرورش اطلاع داده است که این گروه از کودکان با پرداخت مبلغی به‌عنوان شهریه به آموزش بهره‌مند می‌شوند و آموزش و پرورش تأکید کرده است که هیچ‌یک از این کودکان نباید بدون آموزش بمانند.

با این همه وجود کودکان بدون هویت و بدون تابعیت موضوع غیر قابل انکار است، کودکانی که به‌خاطر نقص قانونی ۱۸ سالگی از ابتدایی ترین حقوق شهروندی محروم هستند و نمی‌دانند به کدام تابعیت تعلق دارند. خطرات و آسیب‌های ناشی از بی‌هویتی و نداشتن پایگاه اجتماعی موضوعی قابل تأمل است و ضرورت پرداخت هر چه سریع‌تر به مسأله تابعیت این کودکان از طریق مراجع قانون‌گذار و ارابه راهکاری منطقی بیش از پیش احساس می‌شود، راهکاری منطقی‌تر و عملیاتی‌تر از گرفتن شهریه برای حق تحصیل!

از آنها متولد شد، لازم است دستگاه‌های قانونی و دولتی نسبت به نظارت بر وضع آنها و در درجه اول تهیه آماری از آنها اقدام کنند زیرا نداشتن آمار درست و قابل‌استناد از آنها نخستین بهانه برای حضور نیافتن آنها در اجتماع و آسیب‌هایی است.

از سوی دیگر، اخیراً معاون حقوقی رئیس جمهوری درباره وضع دانش آموزان بی‌تابعیت گفته است. پیشنهاد شده تا پیش از ۱۸ سالگی به‌جای کارت‌ملی به این کودکان کارت هویتی داده شود تا آنان بتوانند از خدمات آموزشی، بهداشتی و... بهره‌مند شوند. همچنین چندین جلسه با دستگاه‌های مربوطه درباره فرزند نام‌دار حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی در جامعه راهی دست‌انگاره‌ها مسأله تغییر قوانین را مطرح کردند که این مسأله پذیرفته نشد.

مازندگی می‌کنند و با فرهنگ ما عجین هستند، می‌توان به این افراد به‌عنوان تابعان موقت تابعیت داد زیرا فرهنگ ایرانی در آنها گره خورده است. البته اعطای تابعیت قانونی هم پیشنهاد دیگری است که بر اساس ماده ۴۵ قانون که امکان ورود به مشاغل حساس به این افراد داده نمی‌شود، قابل بررسی است. لطفی بایان این که کودکان بی‌هویت در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی قرار دارند، می‌گوید: این افراد به دلیل نداشتن اسناد شناسنامه‌ای، خود را فاقد این کارت‌هاست و مدافع حقوق کودکان در این مورد می‌گوید: جامعه را به این راحتی از زیانی نمی‌کنند. محمد لطفی، کارشناس و مدافع حقوق کودکان در این مورد می‌گوید: وضع فرزند نام‌دار حاصل از ازدواج‌های غیر قانونی در کشور ما دارای پیچیدگی‌های خاصی است که به راحتی نمی‌توان آنها را هویت کرد. وی بایان این که این کودکان و افراد در جامعه ما در سطوح مختلفی قابل تقسیم هستند، می‌گوید: برخی از آنها بیش از ۲۰ سال است که در کشور

راهکار درست برای سالمندان چیست؟

کمیته امداد از دوازده هزار نفر از یک میلیون نفر

که مسیر توانمندسازی آنها از راه ازدواج، بهتر میسر می‌شود؛ از این رو کمیته امداد برای ازدواج این افراد وارد عمل شد. بدیهی است نقش کمیته امداد در این میان، نقش حمایت‌گرا، مشاوره‌ای، تسهیلگر و بدون ورود مستقیم به موضوع و جزییات مترتب بر آن است.

بنابر مقالات پژوهشگران مبتنی بر کند بودن ازدواج زنان سرپرست خانوار و ضرورت ازدواج برای این افراد، کمیته امداد (مام‌س) به این نتیجه رسید که می‌بایست افزایش جمعیت زنان سرپرست خانوار، با یک اقدام هدفمند و برنامه‌ریزی شده با روند کاشمی مواجه شود تا توازن و تعادل لازم در این بخش پدیدار شود.

در همین راستا تجزیه‌های خوبی از سوی کمیته امداد به گوش می‌رسد. معاون حمایت و سلامت خانواده کمیته امداد امام‌مینی (س) در خصوص طرح ازدواج مجدد زنان سرپرست تحت پوشش کمیته امداد اطلاع داده که یک میلیون نفر از مددجویان کمیته امداد را زنان سرپرست خانوار تشکیل می‌دهد که اکثر این افراد تنها و سالمند هستند؛ هر چند برخی از آنها نیز با فرزندان خود زندگی می‌کنند. البته باید در نظر داشت که موج جدید زنان سرپرست خانوار غالباً کمتر از ۵۰ سال سن دارند. این زنان با این شرایط سنی احساس بالاتکلیفی می‌گردند و تجربه نشان داده است

توانبخشی مبتنی بر خانواده، جامعه یا هر دو؟

حدود ۵ هزار مددجو که از این امکانات بهره می‌برند و تحت پوشش قرار می‌گیرند کم است یا زیاد؟ آیا امکانات کم است، یا مشکلات کم است یا... ما در وضع مطلوب قرار داریم؟

راهکار اما آن است که سازمان جهانی بهداشت (WHO) می‌گوید: این سازمان معلولیت را این گونه تعریف کرده است: معلولیت، نتیجه یک اختلال یا ناتوانی است که از انجام یک یا چند نقش طبیعی مبتنی بر سن، جنس و سایر عوامل اجتماعی و فرهنگی است کاسته یا جلوگیری می‌کند و معلول کسی است که در جامعه به‌واسطه تفاوتی که در ظاهر یا رفتارش دارد یا محدودیت عملکردی یا فعالیتی مورد توجه قرار می‌گیرد یا رسماً چنین تشخیص داده شده است.

مختصان بهداشت و درمان به‌منظور جبران این ناتوانی از راهبردهای توانبخشی استفاده می‌کنند. فرایند توانبخشی شامل تمام اقدامات هدفمند برای کاهش اثر معلولیت بر فرد، قادر ساختن وی برای دستیابی به استقلال، هم‌امیزی اجتماعی، کیفیت زندگی بهتر و خودکفایی است. طبق تعریف موسسات وابسته به سازمان ملل از جمله سازمان بهداشت جهانی و یونسکو و WHO و UNESCO توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) که از آن به‌عنوان انقلابی در توانبخشی معلولان یاد می‌کنند، عبارت از راهبرد توسعه اجتماعی برای باز توانی برای سازی فرصت‌ها و یکپارچه‌سازی اجتماعی CBR از طریق تلاش‌های مشترک افراد معلول،

رئیس سازمان بهزیستی کشور می‌گوید: با اجرای طرح توانبخشی مبتنی بر خانواده (FBR) تاکنون بیش از ۵۰۰ نفر تحت پوشش این طرح قرار گرفتند. این در حالی است که سال گذشته ۴ هزار و ۲۰۸ نفر که پشت‌نوبت مراکز شبانه‌روزی توانبخشی بودند با ارائه خدمات توانبخشی و مراقبتی خانواده‌محور از خدمات جامع توانبخشی و مراقبتی در کنار خانواده بهره‌مند شدند.

رشد جمعیت افراد کم‌توان و سالمندان یکسو و لزوم توانمندسازی آنها از سویی دیگر، تقاضا برای خدمات توانبخشی و مراقبتی را افزایش داده است. در این میان گروهی از افراد کم‌توان و سالمند بیشتر گرا و بیماران صعب‌العلاج نیازمند خدمات ویژه توانبخشی، مراقبتی و بهداشتی هستند که عدم وجود سیستم مراقبتی مناسب و دانش کافی برای تأمین نیازهای این گروه در منزل، باعث سوق دادن آنها به مراکز غیردولتی شبانه‌روزی توانبخشی و مراقبتی شده است.

باتوجه به این مهم که یکی از اهداف بازی توانی تلفیق افراد و سازگاری ساختن آنها با محیط است، طرح توانبخشی مبتنی بر خانواده با ارائه خدمات توانبخشی و مراقبتی در منزل در سال ۱۳۹۱ به‌عنوان رویکرد و مدل جدید مراقبتی اجرایی شد. سال گذشته یک هزار و ۲۰۰ نفر از سالمندان، ۲ هزار و ۷۸۱ معلول و بیش از ۲۰۰ بیمار روانی مزمن که پشت‌نوبت مراکز شبانه‌روزی توانبخشی بودند با ارائه خدمات توانبخشی و مراقبتی خانواده‌محور از خدمات جامع توانبخشی و مراقبتی در کنار خانواده بهره‌مند شدند.

اما ما مراکز توانبخشی مراقبتی در بهزیستی تا چه حد آشنایی داریم؟ آیا در یک کشور ۸۰ میلیون

فرزندان، تعیین تکلیف نشدن ازدواج قبلی، بیماری این افراد، عدم امکان ارتباط تعاملی مطلوب در جامعه به‌منظور شناساندن و ارائه نقطه‌نظرها به‌طرف مقابل، عدم شناخت از طرف مقابل، ترس از شکست در ازدواج به دلیل مشکلات ازدواج اول، نداشتن توان اقتصادی و عدم آمادگی خانواده این افراد.

اما کمیته امداد کارهای خوبی انجام داده و بسته تشویقی خوبی را در اختیار افراد گذاشته، از قبیل: اگر یک زن سرپرست خانوار ازدواج کند، نباید خدمات کمیته امداد برای او قطع شود. همچنین اگر همسر آینده این زنان فرد بیکاری بود، می‌تواند از وام اشتغال کمیته امداد استفاده کند. فرزندان فعلی زن سرپرست خانواری که ازدواج کرده است، همچنان تحت پوشش کمیته امداد قرار خواهند داشت. کمیته امداد مشاوره و آموزش‌های لازم را می‌دهد تا ترس از شکست به حداقل برسد. حمایت اقتصادی و اختصاص مبلغی بابت کمک‌هزینه خرید چیزها به انجام می‌شود. ... علت شکست تا عدم موفقیت یا موفقیت اندک این طرح اما چه می‌تواند باشد؟ پاسخ آسان است؛ مردان و زنان بسیاری هستند که به دلیل فوت یا طلاق قصد ازدواج مجدد دارند، اما مشکل در مدل از تطابق و شناسایی این افراد است. این که این افراد چگونه بتوانند یکدیگر را پیدا کنند، مهم است.

مشکل این جاست که کمیته امداد اعتقاد دارد، راه‌اندازی یکسایت با توجه به شرایط خاص این افراد، راه‌حل مناسبی نیست و باید از راه‌های سنتی و کد خدمات‌شانه و محله‌محور به‌دنبال معارفه و آشنایی این افراد بود. اما آیا شرایط موجود می‌تواند این امکان را مهیا کند؟ به نظر نوعی مشارکت‌طلبی اجتماعی و فرهنگ‌سازی باید در دستور کار قرار گیرد. اما در پاسخ به این سوال که آیا روش سنتی یا مدرن راه‌حل موضوع است؟ جاد دارد که پژوهش‌هایی انجام گیرد. اما گویا نهادهای مرتبط با امور زنان در این جا حاضر نیستند و کمیته امداد دارد در قضا به‌انتهاپی به‌دوش می‌کشد!

۷- مدیریت، نظارت و ارزشیابی بخش‌های درگیر در توسعه و اجرای توانبخشی مبتنی بر جامعه:

۱- افراد معلول
۲- خانواده‌های افراد معلول جامعه
۳- دولت (محلی، منطقه‌ای و ملی)
۴- سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌های محلی، منطقه‌ای و ملی
۵- متخصصان علوم پزشکی، متخصصان علوم بهداشت، آموزگاران، جامعه‌شناسان و سایر متخصصان
۶- بخش خصوصی (تجارت و صنعت)
۷- افراد تحت پوشش طرح CBR:

آن دسته از افرادی هستند که از خدمات توانبخشی مشمول طرح استفاده می‌کنند. شامل معلولان جسمی حرکتی، ذهنی، بینایی، شنوایی، گفتاری، بیماران روانی مزمن، بیماران صرع، سالمندان معلول و...
خدمات توانبخشی در طرح CBR:

۱- آموزش در خانواده
۲- آموزش خارج از خانواده
۳- ارجاع به سطوح بالاتر
۴- تأمین وسایل کمک توانبخشی
۵- کارایی و وسایل
۶- حمایت‌های اجتماعی
هدف‌هایی توانبخشی مبتنی بر جامعه ایجاد یک تغییر است: توسعه یک سیستم کارآمد که قادر باشد هم افراد دارای معلولیت را از لحاظ نیازمندی‌ها و آموزش تأمین و برای وصول به این اهداف دولت‌ها و مردم را احساس کند.

